

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО НМТ-2026

О. Борисенко

Національний мультипредметний тест (далі – НМТ) є інструментом вступу до закладів фахової передвищої та вищої освіти, що забезпечує прозорий відбір абітурієнтів. Його важливість полягає у мінімізації корупційних ризиків, створенні рівних умов для випускників, зокрема в умовах воєнного стану.

Правильно організована підготовка до НМТ є запорукою успішного вступу до закладів. Вона допомагає систематизувати знання з навчальних предметів, виробити ефективні тестові стратегії, психологічно підготуватися до навантаження, уникнути типових помилок та підвищити впевненість у власних силах. Окрім того, вона стимулює розвиток системного мислення, навичок ефективного планування та самоорганізації, що є важливим для подальшої кар'єри.

Проведений у січні 2026 року моніторинг стану підготовки учнів закладів освіти до НМТ дав змогу дослідити, рівень підготовки до НМТ та виявити освітні перспективи здобувачів повної загальної середньої освіти.

У моніторингу взяли участь 243 учні 11-х класів 5-х закладів загальної середньої освіти, 92% із яких планують у 2026 р. скласти НМТ для вступу до закладів вищої освіти.

Своє рішення скласти НМТ для вступу до університетів 74% учнів обґрунтували необхідністю отримати професію, бажанням розвиватися у цікавій для них сфері діяльності; 43% – престижністю отримання вищої освіти; 27% – впливом батьків та інших членів родини; 27% – наявністю на вітчизняному ринку праці достатньої кількості високооплачуваних вакансій для осіб із вищою освітою; 6% – бажанням не відрізнятись від решти однолітків.

Як і минулого 2025 року, НМТ-2026 буде складатися з чотирьох субтестів: українська мова, історія України,

математика та предмет на вибір учня. Першим і найважливішим кроком у виборі предметів є ознайомлення з вимогами обраного університету, тому майбутньому абітурієнту слід якомога раніше визначитися, до яких закладів вищої (фахової передвищої) освіти він буде намагатися вступити. Дослідження показало, що більшість одинадцятикласників на час проведення моніторингу вже визначились із цим питанням: 62% обирають заклади вищої освіти інших областей України, 8% – регіональні заклади вищої освіти; закордонним університетам надають перевагу 5% майбутніх абітурієнтів. Не визначилися щодо закладів освіти для подальшого навчання чверть опитаних учнів.

Отримані результати дослідження дають підставу констатувати різке скорочення кількості учнів, які для подальшого навчання обирають заклади освіти Сумської області. Кількість випускників, які планують отримати вищу освіту в регіональних ЗВО, за останні роки скоротилася майже в 3,5 рази (із 25% у 2023 році до 7% у 2026 р.).

Зазвичай випускники мають певне уявлення про те, як потрібно обирати заклад вищої освіти, але далеко не всі. Рішення на користь конкретної установи вищої освіти має бути зваженим, адже це перший головний вибір в дорослому житті майбутнього вступника. Аналіз відповідей учасників дослідження свідчить, що при виборі закладу вищої освіти випускники здебільшого керуються власними навчальними досягненнями та прогнозованими результатами НМТ (68%), перспективами подальшого працевлаштування (64%), престижністю закладу вищої освіти та обраної спеціальності (50%), порадами рідних та друзів (31%), міркуваннями безпеки (23%). Звертає на себе увагу той факт, що вибір закладу вищої освіти та спеціальності з орієнтацією на потреби вітчизняного ринку праці обрали лише 14% випускників (рис. 1).

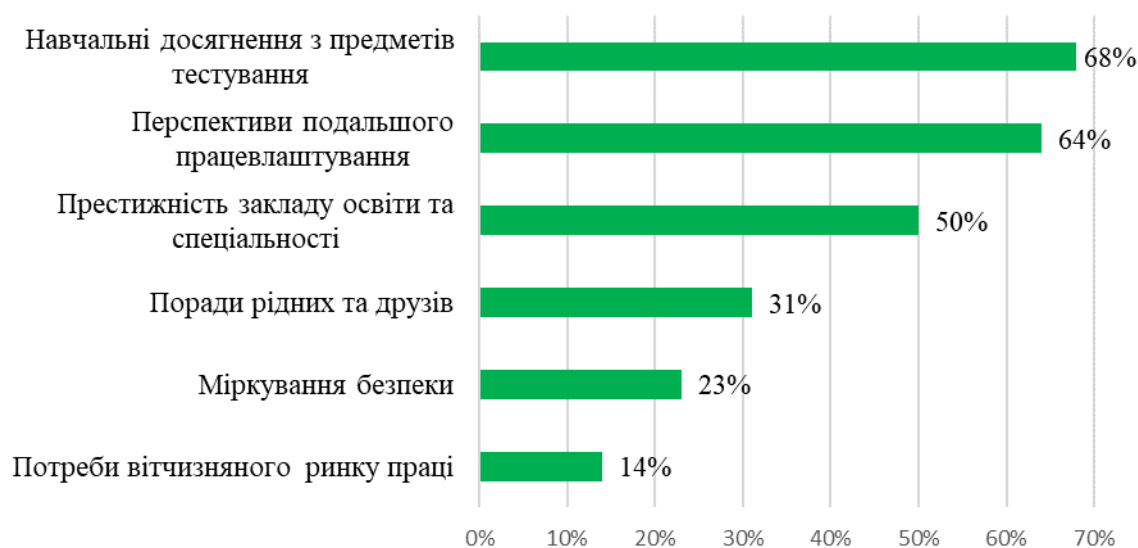

Рисунок 1. Мотивація вибору випускниками закладу вищої освіти та спеціальності для подальшого навчання

Майбутній вибір спеціальності учнів, які взяли участь у моніторингу, здебільшого пов'язаний із медициною (9%), інженерно-технічними галузями, юриспруденцією, культурою і мистецтвом, бізнесом і управлінням (по 8% відповідно), економікою і управлінням (7%), сферою інформаційних технологій, соціальною роботою (по 5% відповідно), військовою сферою (3%), іншими галузями (11%). Не визначилися з вибором майбутньої спеціальності 28 % респондентів.

Процес підготовки до вступу до закладів вищої освіти має враховувати також специфіку обраної спеціальності. Майбутнім вступникам слід усвідомлювати, що уважний вибір предметів НМТ може суттєво вплинути на шанс вступу в омріяний університет на обрану спеціальність. Наразі на сайтах закладів вищої освіти публікується інформація про вступні предмети для кожної спеціальності та їхні коефіцієнти, які врешті визначають рейтинговий бал абітурієнта.

Як зазначили 96% одинадятикласників, вони вже визначилися із вибором предметів для вступу. Серед навчальних дисциплін (окрім обов'язкових) учні обирають: іноземну мову (33%), біологію (27%), географію (20%), українську літературу (9%), фізику (5%), хімію (2%). Не визначилися із вибором навчального предмета 4% опитаних.

Зважаючи на різницю у відсотках між кількістю учнів, які ще не визначилися із спеціальністю для подальшого навчання та вже обрали вибірково дисципліну, можна припустити, що учні здебільшого враховують не вимоги університетів, а власні схильності та сильні сторони. Звичайно такий підхід є менш прагматичним, проте також може допомогти отримати вищі результати, оскільки краще відповідає особистим уподобанням учнів. Вибір предмета НМТ, що на думку випускника є

простішим, а не профільним, є досить поширеною помилкою, тому класним керівникам, учителям-предметникам варто проконсультувати випускників щодо оцінки їхньої підготовленості з окремих навчальних дисциплін.

Як зазначили 60% респондентів, у закладах освіти, де вони навчаються, здійснюється підготовка учнів до вступу з усіх навчальних предметів. Указали на те, що підготовка до НМТ проводиться лише з окремих дисциплін, 24% опитаних. Про необхідність позаурочного додаткового навчання повідомили 16% опитаних учнів. Загалом вважають, що в закладі освіти достатньо часу приділяється підготовці до НМТ 84% одинадятикласників.

Майже всі опитані учні (96%) повідомили, що вчителі надають їм допомогу щодо підготовки до НМТ: проводять додаткові уроки (заняття) із предмету, інформують про корисні інтернет-джерела, організовують повторення раніше вивченого матеріалу, рекомендують навчальну та довідкову літературу для підготовки, опрацьовують із ними складний навчальний матеріал.

Серед заходів, що проводилися в закладах освіти щодо ознайомлення випускників із процедурою, організацією та особливостями проведення НМТ, учні назвали класні години, тематичні батьківські збори, індивідуальні бесіди, онлайн-зустрічі з викладачами закладів вищої освіти, психологічні тренінги.

Більшість (79%) учнів-респондентів зазначили, що до НМТ вони готуються переважно самостійно. Використовують для підготовки інтернет-ресурси 59 %, відвідують факультативи 30 %, репетиторів – 33 %, підготовчі онлайн-курси при закладах вищої освіти – 19 % учнів. (рис. 2).

Рисунок 2. Спосіб підготовки учнів до вступних випробувань

Задля вдосконалення власної предметної підготовки респонденти дослідження опрацьовують інформацію з інтернет-джерел, зі збірників тестових завдань, конспектів уроків, довідників, шкільних підручників.

Із огляду на необхідність гарантувати безпеку та забезпечити високу якість підготовки до НМТ, стають дедалі актуальнішими використання майбутніми вступниками спеціалізованих інтернет-ресурсів. Вони пропонують гнучкість, індивідуальний підхід та можливість зосередитися на ключових навчальних предметах. Дослідження показало, що найчастіше учні послуговуються такими ресурсами як: Освіта-онлайн

(67%), ZNOUA (57%), Всеукраїнська школа онлайн (37%).

Понад третина учнів зазначили, що їм бракує часу для якісної підготовки до вступних випробувань, зокрема через надмірне навантаження в школі (32%), недостатністю власну організованість (14%), велику кількість домашніх обов'язків (10%). Отже, значну роль в підготовці учнів до НМТ відіграє правильне планування цього процесу, що допомагає рівномірно опановувати новий навчальний матеріал та організовувати повторення раніше вивченого.

Як повідомили учні-респонденти, лише 27% з них мають план підготовки до вступних випробувань; 63% мають певний план, але не завжди його дотримуються; 10% вважають, що планування для них є недоцільним.

Звичайно, що формат НМТ є більш спрощеним за ЗНО, проте запорукою його успішного складання є системна підготовка, що має розпочинатися заздалегідь, мінімум за рік до тестування. Опитування одинадятикласників показало, що до складання вступних випробувань 55% учнів готуються декілька місяців; 17% – близько одного року; 7% – 2 роки; тільки планують розпочати підготовку 16% респондентів. Менше третини учнів (27%) зазначили, що займаються самопідготовкою до НМТ по кілька годин кожного дня; 58% – по декілька годин на тиждень; 10% – декілька годин на місяць. Не планують спеціально готуватися до вступних випробувань близько 5% опитаних.

Близько чверті (24%) учнів-респондентів зазначили, що на час проведення моніторингу вони впевнені у власних знаннях та відчувають себе достатньо підготовленими до складання вступних випробувань. При цьому потребують додаткових знань

із окремих предметів НМТ 67% одинадятикласників.

Найбільш високим опитані учні вважають рівень своєї підготовки з української мови та предмету за вибором. Найменш впевнені старшокласники в ґрунтовності своїх знань з математики, адже вважають себе підготовленими до складання цього предмету на рівні нижчому за середній 23% учасників дослідження. Несподівано високим (21%) виявився відсоток осіб, які сумніваються в успішності складання субтесту з історії України, зокрема 6% з респондентів оцінили свою підготовленість із цього навчального предмету низьким рівнем.

Отже, організована підготовка учнів до НМТ є критично важливою для їхнього успішного вступу до закладів вищої освіти, зменшення стресу та систематизації отриманих знань. Планомірна підготовка до тестування, систематичне повторення матеріалу, зважений вибір спеціальності та закладу освіти для подальшого навчання знижує ризик невдачі, забезпечує впевненість майбутнього абітурієнта, розвиває у нього навички тайм-менеджменту та дозволяє отримати високий вступний бал.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ ТА ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (за результатами моніторингового дослідження)

О. Жила

Академічна доброчесність є важливим принципом організації освітнього процесу та однією з основ формування відповідального ставлення до навчання. Вона передбачає дотримання етичних норм, чесність під час виконання навчальних завдань, повагу до інтелектуальної власності та відповідальність за результати власної діяльності. Саме завдяки дотриманню принципів академічної доброчесності забезпечується об'єктивність оцінювання знань та формування справжніх компетентностей здобувачів освіти.

У сучасних умовах питання академічної доброчесності набуває особливої актуальності. Розвиток інформаційних технологій та вільний доступ до великої кількості джерел інформації значно полегшили процес пошуку матеріалів для навчання. Водночас це створює ризики недоброчесної поведінки, зокрема списування, плагиату, фальсифікації результатів навчальної діяльності. Саме тому важливо формувати у здобувачів освіти розуміння того, що використання чужих ідей без посилання на джерело або привласнення результатів чужої праці є порушенням академічної етики.

У лютому 2026 року навчально-методичним відділом

моніторингу якості освіти та зовнішнього незалежного оцінювання Сумського ОІППО у 12 закладах загальної середньої освіти Сумської області було проведено моніторингове дослідження щодо дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності. Опитування проводилося шляхом анкетування педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, учнів та їхніх батьків.

У моніторинговому дослідженні взяли участь 941 респондент: 265 (28%) учителів закладів освіти, 302 (32%) учні 9-11-х класів та 374 (40%) батьків.

У ході моніторингового дослідження було з'ясовано, що переважна частка опитаних, незалежно від їхньої категорії, має достатній рівень обізнаності щодо поняття «академічна доброчесність». Зокрема, було встановлено, що всі опитані вчителі (100 %), більшість учнів (88 %) та понад половина батьків (59 %) добре ознайомлені з поняттям академічної доброчесності та розуміють його зміст. Водночас під час дослідження з'ясувалося, що певна частина респондентів має лише часткове уявлення про цей термін: серед них 23 % батьків і 12 % учнів. Крім того, невелика частка батьків (18 %) повідомила, що зовсім не обізнана із сутністю цього поняття (рис.1).